

Донецький національний університет імені Василя Стуса
Навчально-науковий інститут психології
Кафедра загальної та соціальної психології
СИЛАБУС
навчальної дисципліни «Екологічна психологія та акмеологія»

Кількість кредитів ЄКТС	5 кредитів ЄКТС
Період викладання	3 семестр
Рівень вищої освіти	Перший
Спеціальність	053 «Психологія»
Освітня програма	Психологія
Викладач	Соловей-Лагода Оксана Анатоліївна, к. психол. н., доцент, доцент кафедри
Профайл викладача(ів) курсу	
Доступ до матеріалів курсу	https://dnu.sharepoint.com/portals/phil/
Контактна інформація	o.solovei-lahoda@donnu.edu.ua

Анотація

Дисципліна «Екологічна психологія» є базовою для бакалаврів психології, формує компетентності та результати навчання, які відповідають змісту та фокусу освітньої програми з орієнтацією на НРК. Навчальна дисципліна «Екологічна психологія» належить до прикладних дисциплін і базується на знаннях про механізми формування екологічної свідомості сучасної людини; опануванні у професійній підготовці фахівців цінностей екологоспрямованої комунікації та розвитку здатності мислити екологічно; аналізувати ситуації взаємодії психіки людини з природою за ефектом її впливу на довкілля, розвитку екологічної культури особистості. Зміст дисципліни полягає в ознайомленні бакалаврів із науково-теоретичними основами сучасної екологічної психології, її категоріальним ладом в межах низки сучасних практичних психологічних напрямів, технік, прийомів діагностики екологічної свідомості людини. Метою курсу є формування у студентів теоретичних та практичних знань про основні поняття і базові концепції сучасної екологічної психології, формування вмінь планувати та здійснювати екопсихологічні дослідження свідомості і навколишнього середовища у їх взаємовпливах.

Загальні компетентності:

ЗК1. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК2. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК 3. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.

ЗК11. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та

закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

Спеціальні (фахові) компетентності:

СК1. Здатність оперувати категоріально-понятійним апаратом психології, розуміти походження психічних розладів і психологічних проблем.

СК4. Здатність самостійно збирати та критично опрацьовувати, аналізувати та узагальнювати психологічну інформацію з різних джерел.

СК9. Здатність здійснювати просвітницьку та психопрофілактичну роботу відповідно до запиту, в тому числі з питань психологічного благополуччя та охорони психічного здоров'я.

Програмні результати навчання:

ПР1. Аналізувати та пояснювати психічні явища, ідентифікувати психологічні проблеми та пропонувати шляхи їх розв'язання.

ПР3. Здійснювати пошук інформації з різних джерел, у т. ч. з використанням інформаційно-комунікаційних технологій, для вирішення професійних завдань.

ПР17. Демонструвати соціально відповідальну та свідому поведінку, слідувати гуманістичним та демократичним цінностям у професійній та громадській діяльності.

ПР18. Вживати ефективних заходів щодо збереження здоров'я, у тому числі і психічного (власного й оточення) та за потреби визначати зміст запиту до супервізії.

Організація та оцінювання навчання визначені «Порядком оцінювання знань здобувачів вищої освіти у Донецькому національному університеті імені Василя Стуса» та «Положенням про організацію освітньої діяльності у Донецькому національному університеті імені Василя Стуса». Форми поточних і підсумкових контролів: усні та письмові опитування, розв'язання тестів, рішення прикладних завдань, виконання творчих завдань (написання наукових тез, презентації тощо). Екзамен не є обов'язковою формою підсумкового контролю через можливість здобувачів отримати 100 балів протягом семестру сумарно за всі види робіт, включаючи виконання індивідуального творчого завдання. Максимальна кількість балів за іспит або виконане індивідуальне творче завдання у вигляді написання наукової публікації – 40 балів.

Організація навчання за дисципліною відбувається в наступних форматах:

- 1) аудиторні заняття (лекції та практичні заняття);
- 2) самостійна робота здобувача вищої освіти

У якості технічних засобів комунікації використовується корпоративна пошта Outlook. У окремих випадках можуть використовуватися такі засоби комунікації, як Teams, Skype. Аудиторні заняття реалізуються відповідно до наступного календарного плану викладання дисципліни, конкретні дати відповідають розкладу занять і графіку навчального процесу:

Тиждень/ дата / години	Тема	Форма проведення заняття	Завдання, години (Зразок і вимоги розміщено на порталі факультету)	Термін виконання (дата і час)	Мак кількість балів
Змістовий модуль 1. Теоретико-методологічні основи екологічної психології (max 30 балів)					
1-ий тиждень	Тема 1. Поняття, предмет та завдання екологічної психології	Лекція. Практичне заняття	Вступний контроль. Завдання до теми 1.	1-ий тиждень	5
2-ий тиждень	Тема 2. Методологічні основи екологічної психології	Практичне заняття	Завдання до теми 2.	2-ий тиждень	5
3-ій тиждень	Тема 3. Історія розвитку та становлення екологічної психології як науки	Лекція. Практичне заняття	Завдання до теми 3.	3-ий тиждень	5
4-ий тиждень	Тема 4. Основні поняття екологічної свідомості	Практичне заняття	Завдання до теми 4.	4-ий тиждень	5
4-й тиждень	Модульна контрольна робота 1				10

Змістовий модуль 2. Психіка людини і навколишнє середовище. Екологічна свідомість, механізми її формування (max 40 балів)					
5-тий тиждень	Тема 5. Психологічні аспекти поведінки людини в навколишньому середовищі, вплив факторів навколишнього середовища на психіку людини	Практичне заняття	Завдання до теми 5.	5-ий тиждень	5
6-тий тиждень	Тема 6. Сутність екологічної свідомості. Психологічні механізми та методи формування екологічної свідомості	Лекція. Практичне заняття	Завдання до теми 6.	6-ий тиждень	5
7-тий тиждень	Тема 7. Екопсихологічні підходи в екологічній освіті. Екологічна культура, особливості її прояву	Практичне заняття	Завдання до теми 7.	7-ий тиждень	5
8-тий тиждень	Тема 8. Сутність екологічного виховання. Вікові аспекти екологічного виховання	Лекція. Практичне заняття	Завдання до теми 8.	8-ий тиждень	5
9-ий тиждень	Тема 9. Екологічна позиція особистості, її роль в регуляції екологічно значимих дій	Практичне заняття	Завдання до теми 9.	9-ий тиждень	5
10-ий тиждень	Тема 10. Соціально-психологічні чинники формування екологічної поведінки. Екологічний зміст територіальної поведінки людини	Лекція. Практичне заняття	Завдання до теми 10.	10-ий тиждень	5
10-й тиждень	Модульна контрольна робота 2				10

Змістовний модуль 3. Екологічні кризи та катастрофи, їх вплив на особистість (max 40 балів)					
11-ий тиждень	Тема 11. Проблема екологічних криз та екологічних катастроф у екологічній психології	Лекція. Практичне заняття	Завдання до теми 11.	11-ий тиждень	5
12-ий тиждень	Тема 12. Екстремальні явища і ситуації в навколишньому середовищі та їх суб'єктивне сприйняття	Практичне заняття	Завдання до теми 12.	12-ий тиждень	5
13-й тиждень	Тема 13. Проблеми подолання соціально-психологічних наслідків Чорнобильської катастрофи: історія і сьогодення	Лекція. Практичне заняття	Завдання до теми 13.		5
14-й тиждень	Тема 14. Еколого-психологічне забезпечення якості життя людини	Практичне заняття	Завдання до теми 14.		5
14-й тиждень	Модульна контрольна робота 3				10
Максимальна кількість балів за семестр					100

МЕТОДИ КОНТРОЛЮ І КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Дисципліна залікова

Формою підсумкового контролю з дисципліни є залік. Максимальна кількість балів за залік – 100 балів. Здобувачі мають можливість отримати від 0 до 100 балів протягом семестру сумарно за всі види практичних та лабораторних робіт відповідно до критеріїв оцінювання з дисципліни, що доводяться до відома здобувачів освіти на першому занятті.

Підсумковий контроль відбувається за схемою накопичення балів протягом семестру. Здобувач отримує 100 балів протягом семестру за: роботу на практичних заняттях та виконання модульних контрольних робіт.

Види робіт, що демонструють здобуті здобувачем вищої освіти результати навчання	Критерії оцінювання
Практичні заняття	Максимальний бал – 5 балів. Ієрархія отримання балів передбачає 5 рівнів: Високий (5 балів): студент повністю розкриває тему, бере активну участь в обговоренні теоретичних питань, доповнює відповіді одногрупників, висловлює власну думку щодо тих чи тих політичних явищ, робить висновки, використовує правильну термінологію. Середній (4 бали): студент частково розкриває тему, бере активну участь в обговоренні теоретичних питань, доповнює відповіді одногрупників, проте не робить власних висновків, вдається до не критичних помилок у вживанні термінології. Достатній (3 бали): студент дає відповідь на одне теоретичне питання, не розкриває повністю тему практичного заняття, робить спорадичні короткі доповнення до відповідей одногрупників, вдається до помилок у вживанні термінології. Низький (1-2 бали): студент не бере активної участі у обговоренні теоретичних питань, робить короткі доповнення до відповідей одногрупників, робить помилки у використанні термінології.

	Не задовільний (0 балів): студент не відповідає на практичному занятті, не бере активної участі в обговоренні теоретичних питань, не володіє термінологією.
Модульні контрольні роботи	Максимальна кількість балів – 30 балів МКР 1 - 10 тестових завдань (0,5 балів за кожну вірну відповідь = 5 балів), визначення понять (4 поняття x 0,5 балів за кожну вірну відповідь = 2 бали), практичне завдання (кейс) – правильне вирішення – 3 бали; МКР 2 - - 10 тестових завдань (0,5 балів за кожну вірну відповідь = 5 балів), визначення понять (4 поняття x 0,5 балів за кожну вірну відповідь = 2 бали), практичне завдання (кейс) – правильне вирішення – 3 бали; МКР 3 - - 10 тестових завдань (0,5 балів за кожну вірну відповідь = 5 балів), визначення понять (4 поняття x 0,5 балів за кожну вірну відповідь = 2 бали), практичне завдання (кейс) – правильне вирішення – 3 бали.

Приклади завдань:

Тестові завдання:

1. Екологічна свідомість – це:

- 1) сукупність екологічних уявлень;
- 2) суб'єктивне ставлення до природи;
- 3) стратегії та взаємодія з природою;
- 4) все вищезазначене.

2. Антропоцентрична свідомість характеризується:

- 1) непрагматичним характером взаємодії зі світом природи;
- 2) прагматичним характером взаємодії зі світом природи;
- 3) об'єктивним сприйняттям природи;
- 4) суб'єктивними сприйняттям природи;
- 5) взаємозв'язком людини та природи та відсутністю протиставлення.

3. Суб'єктивне ставлення до природи розглядається як:

- 1) суб'єктивне відображення людиною взаємозв'язків своїх потреб з об'єктами та явищами світу, що виступає чинником, який зумовлює поведінку;
- 2) відображення в об'єктах та явищах світу потреб особистості;
- 3) потреби особистості в спілкуванні зі світом природи

4. Оберіть найбільш точне визначення еколого психологічного тренінгу:

- 1) активна форма навчання;
- 2) технологія виховання екологічної культури;
- 3) система корекційно-педагогічних прийомів, кожен з яких ініціює дію певного психологічного механізму розвитку суб'єктивного ставлення до природи.

5. Поняття «екологічне виховання» визначається як:

- 1) неперервний процес самоосвіти, спрямований на формування ціннісних орієнтацій по відношенню до природи;
- 2) цілеспрямований вплив на особистість на всіх етапах її життя за допомогою розгорнутої системи засобів та методів, що має на меті формування екологічної культури;
- 3) неперервний процес навчання, спрямований на формування знань щодо збереження навколишнього природного середовища;
- 4) неперервний процес навчання, самоосвіти, спрямований на формування спеціальних знань щодо збереження навколишнього середовища і природокористування, реалізованих в екологічно грамотній діяльності;
- 5) цілеспрямований вплив на особистість на всіх етапах її життя за допомогою розгорнутої системи засобів та методів, що має на меті формування екологічної свідомості, екологічної культури, екологічної поведінки, екологічної відповідальності.

ОСНОВНІ ПИТАННЯ ДО ЗАЛІКУ З ЕКОЛОГІЧНОЇ ПСИХОЛОГІЇ:

1. Сутність екологічної психології як науки. Поняття екологічної психології. Об'єкт та предмет екологічної психології.
2. Завдання екологічної психології.
3. Основні напрямки досліджень в області екологічної психології.
4. Методологічні принципи екологічної психології.
5. Методи екологічної психології.
6. Наукові передумови виникнення екологічної психології як науки.
7. Основні етапи розвитку екологічної психології
8. Виникнення та розвиток екологічної психології за рубежом.
9. Історія розвитку екологічної психології в Україні. Специфіка вітчизняної екопсихології.
10. Поняття екологічної свідомості та її сутність.
11. Типи екологічної свідомості та їх характеристика.
12. Емпіричні методи дослідження екологічної свідомості.
13. Феноменологія екологічної свідомості у життєдіяльності українців та підходи до її вивчення.
14. Положення О.Ф.Лазурського, В.Н.Мясищева про ставлення особистості до навколишнього світу.
15. В.А.Ясвин про особливості суб'єктивного ставлення до природи в підлітковому й юнацькому віці.

16. Психологічні механізми та явища дистресової травматизації екологічної свідомості.
17. Екопсихологічні підходи до проблеми екологічної освіти і виховання. Застосування практичних засобів і методів корекції поведінки особистості у змінених умовах життя.
18. Структура екологічної свідомості.
19. Психологічні функції екологічної свідомості.
20. Елементи індивідуальної екологічної свідомості.
21. Фактори формування екологічної свідомості.
22. Активні методи формування та розвитку екологічної свідомості.
23. Основні проблеми та методи екологічної освіти у зв'язку з різними віковими групами населення.
24. Методологічні проблеми екологічної освіти.
25. Завдання екопсихологічної освіти.
26. Основний методологічний принцип екологічної психопедагогіки
27. Загальний підхід до аналізу формування суб'єктивного ставлення до довкілля.
28. Особливості екологічного виховання дітей дошкільного віку
29. Форми і методи екологічного виховання дітей молодшого шкільного віку
30. Особливості формування екологічного мислення у підлітків та молоді
31. Проблеми екологічної освіти осіб зрілого віку.
32. Характеристика соціально-психологічних методів екологічного виховання та екологічної освіти
33. Застосування активних соціально-психологічних методів в екологічному вихованні та екологічній освіті.
34. Поняття екологічної культури.
35. Підходи до розгляду екологічної культури.
36. Ставлення до природи як прояв екологічної культури
37. Параметри суб'єктивного ставлення до природи та їх характеристика.
38. Типи модальності ставлення до природи.
39. Соціально-психологічні чинники формування екологічної поведінки. Екологічний зміст територіальної поведінки людини
40. Роль екологічної позиції особистості в регуляції екологічно значимих дій.
41. Визначення понять «екологічна криза», «екологічна катастрофа».
42. Типологія екологічних криз.
43. Типи екологічних катастроф.
44. Соціально-психологічні проблеми, що виникають під час екологічних катастроф.
45. Трансформація екологічної свідомості під впливом криз і катастроф.

46. Наслідки екологічних катастроф.
47. Психологічна реабілітація осіб, які постраждали в наслідок екологічних катастроф
48. Екстремальні явища і ситуації в навколишньому середовищі та їх суб'єктивне сприйняття
49. Проблеми подолання соціально-психологічних наслідків Чорнобильської катастрофи: історія і сьогодення
50. Еколого-психологічне забезпечення якості життя людини

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Рекомендована література

Основна:

1. Акопян В. Г. Екологічна культура особистості: Підручник. Херсон: Грінь Д.С. 2014. 395 с.
2. Бацилєва О. В., Пузь І. В. Навчально-методичний посібник з дисципліни Прикладні аспекти психології: Екологічна психологія для здобувачів вищої освіти освітньої програми «Психологія». (2-ге видання, перероб. і допов.). Вінниця, 2021. 215 с. [Електронне видання]
3. Дубовий В. І., Дубовий О. В. Екологічна культура: навч. посібник. Київ; Херсон: Грінь Д. С. 2016. 255 с.
4. Литвин-Кіндратюк С.Д. Екологічна психологія. Текст лекцій: навчальний посібник. Івано-Франківськ, Плай. 2023. 136 с.
5. Екологічна психологія [Текст] : підруч. для студентів ВНЗ. За ред. В. О. Скребець, І. І. Шлімакова. Київ : Слово, 2014. 454 с.
6. Екологічна психологія: Хрестоматія для студентів ВНЗ. За ред. І. І. Шлімакової. Харків: Діса плюс; Чернігів: ЧНПУ ім. Т. Г. Шевчека. 2016. 405 с.
7. Екологічна психологія: хрестоматія / за ред. Ю.М. Швалба. К.: Інститут психології імені Г. С. Костюка НАПН України, 2018. 224 с.

Додаткова:

1. Лисенко Л.М. Методичні рекомендації. Екологічна психологія для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня вищої освіти зі спеціальності 053 Психологія – Х. : ХНПУ імені Г. С. Сковороди, 2021. – 45 с.
2. Соціально-психологічні засади становлення екологічно орієнтованого способу життя особистості: монографія. За ред. Ю.М. Швалба. К.: Педагогічна думка 2015. 216 с.

Інформаційні ресурси в мережі Інтернет:

1. Пошукова система Національної бібліотеки імені В. І. Вернадського: <http://www.nbuv.gov.ua/>
2. Архів номерів Збірника наукових праць Актуальні проблеми психології. Екологічна психологія <http://ecopsy.com.ua/data/zbirki/>

3. Архів номерів журналу Екологічна безпека
https://www.kdu.edu.ua/EKB_jurnal/arhiv.php
4. Репозитарій ДонНУ імені Василя Стуса <https://r.donnu.edu.ua/>

Викладач

Оксана СОЛОВЕЙ-ЛАГОДА

Завідувач кафедри

Наталія КОРОЛЬОВА

Гарант освітньої програми

Наталія ШЕЛЬ

Керівник спеціальності

Вікторія ОВЕРЧУК